

Nytt fra

ØSTMARKA

Medlemsblad for Østmarkas Venner 43. årgang Nr. 4/2009

Hogst i Østmarka
Hellig vandring
Skihytter i «gamledager»

2009 et fantastisk Marka-år!

Av Steinar Saghaug

Lederen har ordet:

2009 vil gå inn i historien som året da en helt avgjørende milepæl i arbeidet for å sikre Marka som friluftsliv- og rekreasjonsområde for nåværende og kommende generasjoner ble nådd. Jeg våger å bruke såpass store ord som at de som kommer etter oss vil takke av hele sitt hjerte alle som bidro til at vi endelig fikk en egen Markalov.

Loven sikrer Markas grenser og skal fremme og legge til rette for friluftsliv, naturopplevelse og idrett. Loven skal gi trygghet for en enhetlig og langsiktig forvaltning av vårt store felleseie. Skribenten og byplanleggeren Christian Gierløff skrev på slutten av 30-tallet: *Oslos skogmark, Østmark, Vestmark og Nordmark er det dyrebareste folkeieie, de ufødte slekters eiendom og herlighet. Vi, slektene som lever, har bare å forvalte denne rike folkeodel.*

Østmarkas Venner ønsker at flest mulig skal bruke Marka på en bærekraftig måte. Undersøkelser viser også at den brukes av hundretusener – de fleste for å oppleve ro og stillhet. Denne frie adgang til naturopplevelse gir åpenbare samfunns- og helsegevinster som vi ikke måler i kroner. Men hvis en gjorde det regnestykket, ville det helt sikkert vise et stort pluss.

Arbeidet for Markaloven har vært en krevende oppgave for ØV gjennom mange tiår, og arbeidet er absolutt ikke slutt med det. Vi må nå sette oss inn i loven slik at den kan

brukes som et nytt og viktig verktøy for å virkeliggjøre ØVs formål.

Vi er i ferd med å legge bak oss et aktivt år med mange oppgaver og arrangementer. 10. januar møtte om lag 50 skøyteinteresserte opp på Nøkle vann for å lære litt av Rolf Utgård. Værforholdene rundt jul og nyttår førte til at skøyteforholdene på vannene i Østmarka var fantastiske.

I overkant av 100 medlemmer hadde funnet veien til Skullerudstua på årsmøtet vårt 26. mars. Sandbakken-vert og forfatter Even Saugstad kasserte om Sandbakken kafé, som fylte 50 år i februar.

Markaloven ble feiret i Østmarka 2. april, på Frognertseteren 1. september (loven trådte i kraft den dagen) og ved Sognsvann 6. september.

55 medlemmer deltok på tur langs Ljanselva 9. mai med Trine Johnsen og Ida Hvosløf som guider. Omkring 700 personer hørte statsminister Jens Stoltenberg tale ved Milorg-bautaen på Sarabråten 8. juni. En flott gjeng gjennomførte slattedugnad på plassen Bøvelstad 27.–28. juni.

I løpet av høsten har vi vært medarrangør for det fantastiske Sarabråtensspillet. 19. september gjennomførte vi en spennende villmarkstur for barn og unge med selveste

Nytt fra Østmarka – Medlemsblad for Østmarkas Venner

Ansvarlig utgiver: Østmarkas Venner,
Postboks 37 Haugerud, 0616 Oslo
Redaktør: Helga Gunnarsdóttir 95 99 23 49
E-post: helga@ostmarkasvenner.no
Redaksjonskomité: Øyvind Pettersen og Cathrine Søberg

Forsidebilde: Sør-Elvåga i tåkedis
Foto: Lise Henriksen
Grafisk design, repro og trykking: Ø7 Gruppen AS, Oslo
Opplag: 4 200
Frist for stoff til neste nr. er 15. januar 2010

Sverre M. Fjelstad som turleder. Vi hadde kulturminnetur den 24. oktober med Lise Henriksen som guide og over 60 deltagere. Så avsluttet vi med høstmøte på Skullerudstua den 9. november, hvor 130 østmarkaverinner fikk oppleve Hans Jacob Finstads spektakulære bildeshow og høre Live S. Danielsen fra Statens Naturoppsyn Oslo (SNO) orientere om oppgavene i forbindelse med den nye Markaloven.

Vi har også levert fire utgaver av vårt lille medlemsblad «Nytt fra Østmarka», med mange gode bidragsytere. Redaktør Helga Gunnarsdottir får mye velfortjent ros for bladet. Det samme gjelder våre hjemmesider www.ostmarkasvenner.no, som webmaster

Jan Saghaug sørger for jevnlig og god oppdatering av. Men den aller viktigste aktiviteten i Østmarka i året som snart har gått, har selvfølgelig alle markabrukerne selv stått for.

Vi nærmer oss nå jule- og nyttårshøytiden med den aller beste samvittighet – og med gode forsetter. Jeg takker for samarbeidet i 2009 til alle østmarkaverinner og medlemmer, gode samarbeidspartnere i frivillige organisasjoner, markastuene, kommuner, etater og alle politikerne som endelig «ga oss» Markaloven.

God Jul og Godt Nytt År – gjerne på tur i Østmarka!

Høst ved Nøkle vann.

Foto: Marius Storbråten, 14 år (se bilde side 4).

Styret i Østmarkas Venner 2009–2010

Leder: Steinar@Saghaug.no 91 37 22 42

Nestleder: Johan Ellingsen 64 92 80 52

Styremedlemmer:

Nina H. Skramstad 40 84 07 65

Solveig Dalene 90 12 99 85

Varamedlemmer: Christine Sunding 900 13 273

Øyvind Pettersen 22 28 44 78

Stian Dahl 45 01 81 10

Inger Tangen 41 25 66 47

Arild Rambøl 900 78 109

Sekretær og medlemsarkiv: Monica Hoel 97 64 05 84

Regnskap: Kristin Ohnstad 93 40 66 71

E-post til styret og ansatte: fornavn@ostmarkasvenner.no

Svartoren rundt med Sverre M.

Lørdag 19. september møtte 12 forventningsfulle barn og ungdom opp på Bysetermåsan for å bli med Sverre M. Fjelstad på tur. Det var en disiplinert og lydhør flokk som fulgte godt med på ferden til første rasteplass som var på Skjelbreia. Underveis var det mange stopp hvor Sverre fortalte og forklarte om sportegn, spetter, elg, skogbruk og gammelskog for å nevne noe. Etter kort stopp på Skjelbreia gikk ferden videre til bålplassen ved nordenden av Svartoren hvor vi tente bål, spikket pøsepinner og grillet pølser. Under rasten viste Sverre fram flere eksempler på sportegn etter dyr og fugler. Det mest spen-

nende var nok ringene som tretåspetten lager på bartrærne. Om våren hakker den av barken på bartrær i smale ringer for å spise kvaie, se bilde på motsatt side av Alrik ved siden av ringene. Da pølsene var fortært og bålet slukket gikk ferden videre med flåten over Svartoren og derfra tilbake til utgangspunktet hvor foreldrene ventet i spenning. Det var nok mange som hadde mye å fortelle i bilen og da de kom hjem. Sverre ber meg hilse til dere alle og takke for at dere var så hyggelige, kunnskapsrike og interesserte.

HG

Hele gjengen samlet ved en gammel vei til Skjelbreia.

Alle foto: Nina Skramstad og Helga Gunnarsdottir.

Hogst i Østmarka

Både styret i Østmarkas Venner og redaksjonen i Nytt fra Østmarka har fått mange henvendelser angående Friluftsetatens (Oslo kommune) hogst i Østmarka denne høsten. Men det er ikke alle som tar seg bryet med å sende et brev til Friluftsetaten. Det har imidlertid vårt medlem Gunhild Halland gjort. Hun er 65 år og en ivrig turgåer som akter å bruke Østmarka i mange år til. Hun skrev et brev til Friluftsetaten i høst, og vi bringer her hennes reaksjon på svaret fra Friluftsetaten. Det uttrykker på en engasjert måte det mange av Østmarkas travere har følt i høst.

I forbindelse med innføringen av Markaloven skal den såkalte Markaforskriften, som er hjemlet i Skogloven, nå revideres. I følge Friluftsetaten foregår all deres hogst i henhold til Markaforskriften. Alle de reaksjonene vi har fått i høst tyder på at Markaforskriften ikke fungerer etter sin hensikt. Redaksjonen håper at Hallands åpne brev vekker en debatt om behovet for revisjon av Markaforskriften.

Red.

Åpent brev til Friluftsetaten

Jeg takker for Deres utførlige svar, poststemplett 20.10.09, og for interessante opplysninger om bestandskog, fleralderskog osv. Det er imidlertid skuffende å lese at Friluftsetaten skal fortsette å forsyne seg av Østmarka fordi noen skogsområder har «gått ut på dato». Jeg var så naiv å tro at den nye Markaloven skulle føre til mindre tømmerhogst og større hensyn til friluftslivet.

Hyggelig at det er slutt med hogst på søndager, men spetakkelet foregår også midt i uka fra mandag til og med lørdag, og det er mye skog som blir borte på en uke. Ved Guldsmiden har hogsten pågått i vel én måned. Jeg foreslår at etaten tar en tur ut i Østmarka for selv å se hva «Lumber Jack» har utrettet i området mellom Mariholtet og Skyttenbrua. Det har frem til oktober 2009 vært et populært turmål for mange, men området er nå lite attraktivt, med dype, gjørmete hjulspor (opptil 1/2 m dype) og brede, nedvalsede traséer. Sommerveien og skiløypa mot Skytten er ødelagt og delvis helt ufremkommelig, i hvert fall uten vade-støvler.

Så etaten ser ut ifra gamle flybilder hvor det kan settes i gang hogst. Har dere vært

på befaring før dere bestemte at skogen skulle tynnes her? Skogen var slett ikke uframkommelig før. Det var en utrolig fin, gammel, mosegrodd skog, og det var spennende å gå der utenom stien. Området var spesielt rikt på mange sopparter. Det er *nå* skogen er blitt ufremkommelig, etter hærverket med monsteret av en hogstmaskin. Halve, splintrete trestammer står igjen, store stokker og store kvisthauger ligger overalt på kryss og tvers. Det er ikke lenger mulig å gå utenom stiene. Kvisthaugene kommer til å ligge lenge og kvele alt som har vokst der. Skogen er ødelagt for mange år fremover, og med det tempoet hogsten har foregått i Østmarka de siste årene, vil det ikke være uberørt skog igjen om ganske få år, for Østmarka er ikke uendelig stor. Eksempler på stygge hogstfelt i nærområdet, som er blitt rasert i de siste årene, er myra nedenfor Østmarksetra, området mellom Korketrekken og Solbergvann, og flatehogsten i begynnelsen av skiløypa Hestehullet-Gullsmeden, ved stikillet mot Høyås.

Hvis intensjonen er å forbedre skogen, så kvern opp kvisten og fordel den utover.

Derved ivaretas også friluftslivets interesser. Og bruk for all del ikke den digre monsterhogstmaskinen som lager dype, brede spor i terrenget og valser ned alt på sin vei. Det er ikke skogspleie, og en slik maskin hører desidert ikke hjemme i lille og mye frekventerte Østmarka.

Markaloven skal beskytte skogene mot utbygging og nye anlegg, men har den overheadet innflytelse på skogsdriften? Ved Guldsmiden ser det nå ut som et anleggssområde og som om skiløypa skal graves om til motorvei. For meg (og andre turfolk jeg har snakket med) virker det som om det er økonomiske interesser som gjelder og ikke hensynet til friluftslivet. Dersom Oslomarka skal utnyttes som «fornybar ressurs», slik det virker når man ser de digre tømmerstablene ved Ødegården, hvor blir det av naturvernet?

Er inntekten for tømmeret nødvendig for Oslo kommune og er den større enn kostnadene for utbedring av terrengskadene, for de skal vel utbedres? Dere bør også tenke på at Oslo har et internasjonalt rykte som en hovedstad det er godt å leve i, og ikke minst takket være de vakre skogene som omgir byen.

Hvorfor ikke heller la skogen vokse fritt, uten inngrep, og la oss få nyte helsebringende opplevelser i uberørt skog med grønne mosesletter, et mangfold av planter, sopp og dyreliv?

Jeg har i mellomtiden satt meg litt inn i «Mål og Retningslinjer» som dere har lagt ut på internett. Naturreservatene som skal skjermes i Østmarka er vanskelig tilgjengelige for de fleste, og områdene er dessuten ganske små. De få «eventyrskogene» dere har planer om å verne, ligger enten i områder som har vært «belastet» fra før, eksempelvis Puttjern, eller de er så utilgjengelige for skogsmaskiner at det ikke lar seg gjøre å drive effektivt, f. eks. i Svartdalen. Når det

gjelder Sarabråten, så er det jo glissent med trær der fra før...

Bynære områder er for øvrig ikke blitt tatt vare på i henhold til regelverket! Ta en tur opp fra Korketrekkeren og gå mot Solbergvann. Der er det nå et trøstesløst ørkenlandskap etter hogsten i 2008. Vakkert? Desidert ikke. «Kvist skal ryddes bort», står det på side 50 (Skogbehandling og skogsdrift),

*Dype hjulspor etter hogstmaskiner.
Foto: Tor Halland.*

og det er i hvert fall ikke gjort her, bare noen stier er ryddet for kvist, og store kvisthauger ligger fortsatt like ved stiene. Her var det mange stier før, for det var et yndet område for turfolk og jøggere. Jeg tillater meg videre å sitere fra pkt. 5.7.5. *Skogsdrift og terrengtransport* (s. 51): «Framkjøring av virke skal baseres på miljøvennlige maskiner tilpasset flerbruksdriften i byskogene.»

Har dere overhodet tenkt over hvilke hel-
semessige konsekvenser hogsten medfører for turfolkene? Jeg mener ikke bare kvisten som snublefeller. Jeg blir sint og deprimert når dere ødelegger skogen «min», og jeg synes det er uhørt at økonomiske interesser skal gå foran friluftsinntjenester. Dere henviser til skogpleie. Har etaten i det hele tatt hatt andre hensikter enn å påskynde inntjeningen på tømmerhogsten, før evt. en skjerpet Markalov setter grenser for slike inngrep?

Som dere forstår, er jeg en ivrig bruker av Østmarka. Jeg anser skogen som et gode

jeg har krav på, i og med at jeg bor i Oslo. Ingen økonomiske interesser bør få ødelegge den gleden og roen (og soppen) jeg finner i skogen. Så dette er viktig, ikke bare for meg, men også for mange andre markatravere. Er planene for videre skogsdrift tilgjengelige, i så fall hvor? Etter det jeg har skjønnet kan dere fare frem som dere vil. Selv i det nyopprettede Statens Naturoppsyn i Oslo har de ikke noe de skulle ha sagt når det gjelder skogsdriften.

Forresten, istedenfor å gjøre inngrep i naturen, kan dere ikke heller gjøre en innsats for å få på plass steinen som har ramlet ut under broen ved Korketrekkeren, slik at den morsomme og historisk verdifulle broen kan åpnes igjen? Den er stengt igjen med et stygt plankegerde, for hvor lang tid? Håper på snarlig svar.

*Med vennlig hilsen
Gunhild Halland*

*Fra hogstområdet mellom Guldsmiden og Langvannsbekken.
Foto: Tor Halland.*

Torborgs vise

Av Per Erik Fjeld

Høst på Skogsmåsan.
Foto: Per Erik Fjeld.

Jeg har en enkel drøm
Få være her i fred
Her vandrer jeg min sti
Her planter jeg mitt tre

Så ser jeg gresset gro
Mykt og ligge bar på det
Ser skyer drar av sted
Himmel blå en stund

Den enkle har fortalt
Den enkle har nå reist sin vei
Så vandrer du forbi
Det som var mitt land

Så hør min enkle sang
Vinden tar den med til deg
Så se mitt enkle land
Frodig i min sjel

Og ingen følger meg
Kun det jeg dyrker høster jeg
Når vinterteppe brer
Da ligger dyra inntil meg

Jeg har en enkel drøm
Få være her i fred
Her vandret jeg min sti
Her plantet jeg mitt tre

Så kanskje ser du det
Livet som jeg holder av
Så kanskje hører du
Toner når jeg drar

Så finner jeg min mat
Så finner jeg min fred
Så levde jeg en gang
Hørte kun min sang

Skrevet med tanke på
«eneboere» i Østmarka.

Høstens kulturminnetur

Av Steinar Saghaug

Seksti forventningsfulle turdeltagere og seks firbente startet fra Østmarksetra på det som ble en meget vellykket femtimers kulturminnetur i variert og utfordrende Østmarka-terreng lørdag 24. oktober. Lise Henriksen guidet til kjente og ukjente plasser langs veier og stier litt utenfor allfarvei i kjerneområdet for de fleste brukerne av Østmarka. Hun fortalte på en levende måte mange interessante og artige historier som ligger bak tuftene etter de gamle plassene vi besøkte. I tidligere tider var det ganske store bosetning og drift på mange husmannsplasser i denne delen av Marka.

Den første stoppen var ved Korketrekkeren som ble bygget av Heftye, hvor et nytt, ikke omsøkt veianlegg har lagt tuftene etter den vesle plassen Nøklelevannsbåren under grus. Den lange rekka av turgåere fortsatte – med mange stopp underveis – på Heftyes gamle vei langs Nøklelevann (parallelt med den alle går i dag) til tuftene etter Lutdalen og Lutvangen. Ved sørenden av Lutvann fortalte undertegnede den mørke, nære historien om da vannet forsvant i denne delen av Østmarka - ned i Romeriksporten.

Fra Lutvann fortsatte vi «Østmarka på tvers» og tok fatt på de kraftige stigningene opp til Kroktjern. For første gang fikk vi høre historien bak en gammel, mystisk steinhule i dette området. Vi spaserte oppe langs lyse og lette furukoller før vi nådde de sprekkfylte og bratte fjellhengene som stuper ned i Hauktjern. I dette eldorado for klatrere valgte vi den blåmerkete stien ned og gjennom de trange Hauktjernskløftene. Dette er et av Østmarkas mest spektakulære områder. Etter litt «magesug» for flere, endte alle trygt og godt på den åpne plassen der kong Olav skrev sitt navn inn i en steinblokk i 1975.

Turen fortsatte forbi speiderbautaen hvor Norges første speidertropp ble stiftet i 1910. Videre ned til det gamle, store vannbassenget som forsynte Sarabråten med vann, forbi den gamle hoppbakken og fram til siste stopp på turen, som var selve Sarabråten. Her ga Lise Henriksen alle den siste dose av både nasjonal og lokal kulturhistorie, og hun fikk sin velfortjente applaus for en strålende innsats.

Alle foto: Knut Sørby.

Du finner Knuts fotogalleri samt noen av Steinars bilder fra turen på www.ostmarkasvenner.no

I løpet av denne høsten har to av Østmarkas Venners trofaste og aktive medlemmer gått bort. Den ene var æresmedlem Gunnar Jonassen, som døde i en alder av 85 år. Den andre var Kolbjørn Jacobsen, som tross sine 96 år deltok inntil det siste på våre arrangementer. Leder Steinar Saghaug holdt minneord ved bårene på vegne av foreningen. Vi bringer her utdrag fra hans minneord.

† Gunnar Jonassen

Jeg ble kjent med Gunnar for mange år siden som et solid og aktivt styremedlem i vår forening. Sjelden har jeg opplevd en person som alltid utførte oppgavene han tok på seg på en så samvittighetsfull og fin måte. Han tok seg av alle slags oppgaver – ingen oppgave var for liten og ingen for stor. Han var en ekspert i å bestille og ordne alt som skulle til for at våre arrangementer skulle bli vellykket. Han var aktivt medlem av vårt skogutvalg gjennom en årrekke og stilte opp på befaringer, møter og arrangementer for oss. Han satte seg alltid godt inn i sakene og hadde et brennende engasjement for Marka og Østmarka spesielt.

Det er ikke bare Østmarkas Venner som har nytt godt av Gunnars arbeidsinnsats; også Den Norske Turistforening Oslo og Omegn – eller OOT som han sa, Oslo og Omland Friluftsråd, Kjentmannsmerket, Flyktningeruta, Sarabråtenarrangementet og Foreningen ØX hadde veldig stor glede av Gunnar.

Det jeg minnes aller best ved Gunnar er hans gode og snille vesen. Hans omtanke for andre og hans ekte, levende smil. Vi tar med oss alle disse gode minnene om en ekte Østmarka-venn som vi allerede dypt savner!

† Kolbjørn Jacobsen

For min egen del – og jeg vet det er mange andre som meg – vil jeg ha med meg minnene om mange hyggelige møter og samtaler på stier og veier med denne blide og vennlige, men også faste og bestemte markavennen. Og samtidig alltid beskjeden på egne vegne.

Han var sammen med sin kone langvarig medlem av Østmarkas Venner – og selvfølgelig av foreningen ØX. Hele familien vokste opp med Østmarka. Dit dro de på turer i alle år og der deltok de i leik og konkurranser av mange slag. Opp gjennom livet fikk Kolbjørn Jacobsen mange gode minner som bandt ham til Østmarka.

Det var på et skirenn i Østmarka at Kolbjørn møtte sin Elsi. Jeg har fått formidlet fra et av våre medlemmer at han kort før han døde hadde fortalt vedkommende en nydelig historie om dette møtet. Kolbjørn hadde omsorg og omtanke for andre – det har jeg personlig fått erfare.

Kolbjørn Jacobsen gjorde en stor og viktig innsats som forsyningssjef i Milorg-område 13130 under krigen. Han har derfor vært en sentral deltager i minnestunden ved Milorg-bauten på Sarabråten. Bauten over de falne Milorg-jegerne som Milorg-foreningen 13132 fikk reist, ble nok enda et bånd til Østmarka for Kolbjørn.

I tillegg til alt annet Kolbjørn er blitt berømmet og omtalt for her i dag, ønsker jeg å referere vår hilsen på bårebuketten: Takk for mange års samarbeid og støtte i foreningen og på Sarabråten.

Hellig vandring i gammelskogen i Østmarka

Tekst og foto: Cathrine Søberg

Et mykt og varmt lys følger oss på vandringen fra Vangen til Tonekollens nordlige og østlige områder en glødende oktoberdag. Over oss troner en himmel som er et uendelig blått lerret med en flokk trekkfugler som tynn, svevende svart kalligrafi. Vi er inne i hjertet av Østmarka med den levende stillheten. Ospebladene brenner rødt under oktoberhimmelen, og høstblader gløder i en fargepallett som små filialer av himmelrike. Lyden av fjellstøvler som trår over høstløv, akkompagnert av svartspett som fløyter sin vemodige tone og meisenes, korsnebbenes og dompapenes intense hyl-

lest til skaperverket – summen av det hele er likevel stillhet, en stor ro som kjærtegner trommehinnene dine og lar deg høre livet brenne i deg som suset av flammen på et lys. Her inne opplever vi gammel skog med mystikk og dragning i den gamle, opprinnelige skogen. Høsten er årstidens kunstner og her inne i Østmarkas indrefilet opplever vi skjønnhetens magi med legenden Sverre M. Fjelstad som guide – han kjenner stiene her, og har trådd dem opp siden han gikk her som guttunge og fikk et fortrolig, nært forhold til skogen i Østmarka.

Moseteppe. Foto: Sverre M. Fjelstad.

En gammel kjempe i reservatet.

– Det er vakkert med stillheten i skogen, den er aldri et fravær av lyd, aldri tom og skremmende, slik den kan bli i det lukkede rom, sier Fjelstad. – Denne levende stillheten er en stor og dyp verdi. Jeg våger den påstand at stillhet skjerper sansene våre slik at alle inntrykkene vi får fra naturen rundt oss, virker sterkere. Vi kan være glade vi lever i et land hvor det enn så lenge fins rom nok, klingende lydrom av avstand rundt stillhetens klare tone, fastholder Sverre M. Fjelstad. – Men som så mange andre livsverdier i våre dager er også stillheten truet. Av brølende jetmotorer, hylende motorsykler, trafikkstøy – kort sagt hele vår tids decibelhelvete av malende, sønderrivende larm og leven. Også livet i skogen er i ferd med å bli smittet av den store pesten: larm, jag og stress. Stillheten i skogen er viktig og Marka gir oss varige verdier fordi behovet for ekte ro og avspenning blir større etter hvert som vår livsførsel blir stadig mer urbanisert og teknifisert, understreker Fjelstad.

Her inne øst på Tonekollen opplever vi den gode roen – vi kjenner oss i ett med skogen og trærne omkring oss. Her finner vi gammel skog med urskogspreg, og ospetrærne, flere hundre år gamle, kneiser digre – det er visdom og verdighet over slike gamle trær. De har løftet sin veldige vindharpe over skogene i så mange år i takt med vinden, lyset og årstidene. De har levd sitt liv i pakt med de første ting. Våren svøpte dem i et grønt slør, sommervinden rusket i dem og oktoberstormene rev hardt i dem – uansett sto de med ankring i Moder jord. Tiur slo seg ned på grenene, satt der og klippet knopper med hardt hornnebb, mens vinden hvisket om de blå gåtene som hører stillheten til.

Plantenes og skogens ånd

Blader, blomsterknopper og røtter – fra de tidligste tider har plantene gitt av seg selv til vår helbredelse og vårt velvære. Fjelstad har forsket på planter i en årrekke og oppdaget at jordas grønne vekster er utrolig intelligente, flerdimensjonale skapninger med en kraftfull evne til å helbrede på et grunnleggende, åndelig nivå. Fjelstad lærte om planter og urter av sin bestemor som levde mesteparten av sitt liv på Kattisa og Dølerud. Det finnes mange av dem i Østmarka, solblommen skrev vi om i forrige nummer av «Nytt fra Østmarka».

Sverre ved en gammel osp.

– Plantene vil inn i deg, være i samhörighet med deg, sier Fjelstad. Siden han leste boka «The man who talked with the flowers» for 45 år siden, fikk han et hellig forhold til vekster og trær. De duftende blomstene er våre søstre, elgen og ørnen våre brødre. Hver eneste skinnende barnål er hellig, hvert slør av dis i de mørke skoger. – Alt som lever er

avhengig av ei livslinje, alt er avhengig av alt. Innfødte healere og sjamaner har fra tidligste tider visst at planter har en åndelig essens som kommuniserer via lys, lyd og vibrasjoner. Det er hellige og sterke naturkrefter som lever i plantemedisinen, og det er et sterkt, åndelig bånd mellom oss og jordens vekster. Det samme gjelder trærne. Å omfavne og klemme trær gir kraft og styrke. Hva har de ikke hørt, hva har de ikke sett de gamle kjempene. Ulv og bjørn var vanlige skogsdyr i traktene her inne den gang de vokste opp. Den gangen var ulvehyl og hubrorop like vanlige her som lyden av fly og helikopter i dag, fastslår Fjelstad.

Naturromantiker i fortrollet skog

Dersom du har lyst til å utforske Østmarka naturreservat, er området rundt Tonekollen et utmerket sted å starte. Toppen har fantastisk utsikt til Gaustadtoppen, Norefjell, Jonsknuten, Øyeren og Sunne i Sverige i klarvær, og er lett tilgjengelig på gode stier. Villdalen som går litt vest for kollen er vanskeligere tilgjengelig, men har man pågangsmot og solide sko er det meste mulig. Her er et mylder av røtter, råtne trestammer og myrhull langs den én kilometer lange kløfta. Tonekollen ligger litt innenfor grensen til Østmarka naturreservat. Det betyr at verne-reglene er enda strengere enn for nasjonalparker, og at den bortimot urørte skogen midt inne i Østmarka i størst mulig grad skal få være i fred for forstyrrende, menneskelige aktiviteter.

Selv om skråningen er bratt, er stien lett å følge. Den er lagt fint i terrenget og til og med bygd opp med sten langs et par passasjer. Ved at relativt mange mennesker tar turen til Tonekollen holdes stien åpen. Det

Sverre skuer utover fra Tonekollen til Gaustadtoppen.

er fantastisk å skue utover de glitrende vannene fra toppen – Mosjøen og Tonevann – skogsvannene er skogens ansikt! De avspeiler alle naturens skiftninger, ikke minst årstidene. Om sommeren ligger de der ofte stille og blidt, med dansende insekter på og like over vannspeilet. Om høsten er «ansiktet» gjerne værhardt og barskt. Så også om vinteren med stålblå is under snødrivene.

Landskapet omkring oss i reservatet er vilt og uryddig. På alle kanter ligger trestammer på kryss og tvers. Her og der kneiser store, mørke og forrevne vindfallsrøtter – de ligner på store fortidsdyr eller skogstroll. Her føler vi gammelskogens mystikk og dragning i det opprinnelige og ekte i naturens katedral. Skogens egenverdi synes åpenbar, og her har skogens konge, elgen, markert sitt revir med skrelling av barken på flere unge grantrær.

Smale stier og dyretråkk

Skogen i Østmarka naturreservat er helt uten veier, men stier finnes det mange av. De fleste er smale og bare noen få er tråkket til av mennesker. Flere er faktisk blitt til ved at små og store dyr har brukt samme tråkket år etter år. Vi opplever at disse dyrestiene – eller tråkkene – snor seg som smale bånd gjennom skogen. Noen steder forsvinner de helt, men fortsetter gjerne igjen etter noen meter. Lettest er de å se og følge når de går gjennom trange skar, langsmed smale berghyller eller andre steder hvor det gis få muligheter til annet veivalg. Disse smale dyretråkkene gjør det enklere å ta seg fram i storskogen. Vi følger en sti som snor seg gjennom gammelskogen nord i reservatet. Fjelstad kjenner hver knaus og hvert tre her. Her står store malmfuruer og digre, bartunge graner med skjortene helt nede i skogbunnen. Så går vi utenom

Ved rotvelt i reservatet.

stiene, noe Fjelstad anbefaler for å få en enda større og rikere naturopplevelse.

Vi er en del av jorden

– I skogen opplever jeg intimiteten og fortroligheten med skaperverket, sier Fjelstad henvendt. – Det er mitt rike, og en av grunnene til at jeg bosatte meg her. På fjellet opplever jeg at jeg er en gjest, en besøkende, det er ingen tvil om at skogen er mitt hjem! Mer enn de fleste andre mennesker har jeg hatt anledning til å oppholde meg i skoger hvor det aldri har vært drevet hogst – i hvert fall ikke på moderne vis. Da har jeg ofte erfart hvilken mystikk og dragning den gamle, opprinnelige skogen har hatt på meg. Gang på gang erfarer jeg dessuten hvor viktig gjenkjennelsesmomentet er for turene våre i Marka. Vi kjenner oss igjen og tenker

tilbake på tidligere turer. Det skaper en følelse av trygghet og tilhørighet, vi føler oss simpelthen hjemme i skogen. Det er nettopp denne følelsen av å høre hjemme i et område som gjør at vi foretrekker å legge turene våre til naturskogen framfor kulturskogen, framholder Fjelstad. – Det uberørte, opprinnelige og ekte øker gleden og utbyttet av naturopplevelsene. Skaperverket, universets vev er den største gaven til menneskeheten. Alt liv, vekster, dyr og mennesker, vinden og det klukkende vannet må leve og ånde for hverandre, avslutter Fjelstad.

Indianerhøvding Seattle sa det så vakkert i 1854: «Dette vet vi: Jorden tilhører ikke mennesket. Mennesket tilhører jorden. Mennesket vedde ikke livet, vi er bare en tråd i veven. Alt vi gjør mot veven, gjør vi mot oss selv».

Ved gamle tufter

*Like ved Lutvann, der øverst i nord,
lå det et småbruk hvor folk dyrket jord.
Der fantes husdyr og bonde med sin make.
I dag står der bare en grunnmur tilbake.*

*Der levde de livet i fattigmanns kår,
og høstet inn grøden i år etter år.
Her kunne vandringsmann sette seg ned,
og nyte av naturens stillhet og fred.*

*Tenk på hva alt denne steinmur har sett
– av livet som kanskje ei alltid var lett.
Men de hadde valgt, at her ville de bo
– for her fantes skjønnhetens stillhet og ro!*

Thore Haukner

Jordskjelv i Østmarka

Nok en gang har det vært aktivitet i berggrunnen under Østmarka, men denne gangen var den ikke menneskeskapt. Natt til 10. november ble de østlige delene av Østmarka rystet av et jordskjelv som målte 2 på Richters skala. Skjelvet kunne merkes tydelig både i Lørenskog, Rælingen og Enebakk.

Det seismologiske observatoriet NORSAR på Kjeller har lokalisert episenteret til et område omkring Veslegrinderen, som ligger mellom Tappenbergvann og Nordbysjøen.

Norsk Nasjonalt Seismisk Nettverk, som drives av Universitetet i Bergen, har kommet til at det lå mellom Støttumfjorden og Myrsetra. Forskjellen skyldes at man ikke har brukt de samme målestasjonene og at metodene er noe forskjellige.

Usikkerheten til tross, vi kan i hvertfall slå fast at Østmarka kan by på nok en «naturopplevelse»!

ØP

Musehogget

Leste med interesse og glede beretningen i siste nr. av Nytt fra Østmarka om turer til koia Musehogget vest for Halsjøen, som lå på den siste haugen til venstre før løypa gikk ned en liten bakke og ut på vannet.

Siden jeg er relativt godt kjent i denne delen av Marka, kan jeg bare beriktige at koia skulle ha blitt brent ned av tyskerne i 1944. Riktig nok var det en stor rassia gjennom Østmarka i oktober 1944, men denne koia ble ikke berørt av det. Det kan jeg si med sikkerhet fordi jeg har et foto av koia og noen Milorg-venner, som jeg tok under en overnattingstur dit i februar 1945. Men det

bildet som ble vist ved artikkelen, var mye bedre. Mine foto fra den turen viste ellers et strålende vintervær og mye snø.

Min venn Roger Hagen minner meg ellers om at Roverlaget i 2. Bryn speidertropp brukte denne koia til overnattingsturer i mange år etter at freden brøt løs. Under krigen brukte Milorg-tropp 13132-3 fortrinnsvis koia på Kastvangen, som var bygget i 1942 av fire eldre speidere i nevnte tropp under ledelse av troppssjefen, Einar Rantrud, og fikk navnet Klondyke. Den hadde vi mye glede og nytte av.

Rolf Holth

Skihytter og skiløping i Østmarka i «gamledager»

Tekst og foto: Lise Henriksen

I tiårene før og etter år 1900 florerte det av sports- og skiklubber i Oslo og omegn, og det ble bygd dusinvis med skihytter og hoppbakker – spesielt i den sørlige delen av Nordmarka, mellom Frognerseieren og Kobberhaugene.

Ski- og sportsklubber på østsiden av byen brukte Østmarka som fast arena for friluftsliv og vintersport, og det ble anlagt et vell av hoppbakker, både inne i Østmarka og i utkan-

tene. Flere av klubbene fikk seg også egne hytter. I vannkanten ved Nord-Elvåga, ikke langt fra Mariholtet, hadde sportsklubben Speed sin hytte i perioden fra 1924 til 1947.

Vinterhygge ved Guldsmeden i 2009.

Tømmerhytta hadde to etasjer, med soveplass til over tyve. Her drev de svømmetrening om sommeren, og hadde også badstue. Om vinteren hoppet de på ski i en liten bakke ved hytta, og spilte bandy på isen.

Oslo Skiklub, Sarabråtrennet og skihytta ved Høyås

Men atskillige år før dette hadde Oslo Skiklub startet sin virksomhet i Østmarka, etter først å ha leid hytter både i Nordmarka og Lillomarka. Skiklubben, som ble stiftet i mars 1891, hadde et mer lokalt preg enn storebroren, Christiania Skiklub, som holdt til på Frønsvoll. Sin medlemstygde hadde de i Gamlebyen. Allerede i 1898 anla skiklubben hoppbakke i Båthusbakken ved Sarabråten, med første premieliste fra året 1900. Skibakken hadde tilløp uten stillas i det bratte terrenget ovenfor veien, med Nøkle vann som slette. Sarabråtrennet var i mange år et kjent og populært hopprenn, betraktet som Østkantens eller Østmarkas Holmenkollrenn. I 1907 var deltakerantallet 300 og tilskuerskaren på 2-3000 mennesker. Også kong Olav har hoppet her.

Skiklubben fikk leie «Nordstua» på Sarabråten av Thomas Heftye jr. for en symbolsk sum. Kaptein og telegrafdirektør Heftye jr. var selv en ivrig sportsmann og fjellvandrør, og bodde i de første årene av hopprennets historie på Sarabråten med sin familie året rundt (til 1905). I hytta på Sarabråten holdt skiklubben til i hvert fall til 1911. Da ble nemlig husene på Sarabråten ekspropriert fordi Nøkle vann var blitt byens drikkevann, og alle, så nær som den gamle sperrestua, ble revet noen år senere.

I 1918 ble hoppbakken flyttet fra Sarabråten til Sleppa, en snau kilometer lenger sør, hvor det ble bygd stillas i den bratte lia

på nordsiden av veien som senere ble anlagt til Mariholtet. Her pågikk konkurransene ennå i ti år – til 1928. Bakken er avmerket på 2004-utgaven av Oppsal/Valstads «Turkart over Østmarka».

Oslo Skiklub fikk seg etter hvert egen hytte – ved foten av Finfallåsen sørvest for Guldsmiden. Men det var først i 1931 – innvielsen foregikk den 13. desember. (Jeg har dessverre ikke funnet ut hvor klubben holdt til i perioden fra rundt 1911 til 1931.) Skihytta lå ikke lange biten fra Høyås, en liten plass på toppen av veien mot Guldsmiden, som var blitt revet mange år tidligere. Tuften er avmerket på 2004-utgaven av Oppsal/Valstads «Turkart over Østmarka».

Hytta var en én-etasjes tømmerbygning på rundt 60 kvadratmeter. En hoppbakke med stillas ble også anlagt. Den lå østvendt, mot Guldsmiden, og hoppplengdene var 25-30 meter. Det var mange som gjennom årene overnattet på hytta, de fleste godt voksne, fortalte Kolbjørn Jacobsen (1913 - 2009) fra Bekkelaget. Kolbjørn var selv en ivrig o-løper og skiløper i Bekkelaget Sportsklubb. Både Bekkelagsklubben og flere gutteklubber hadde hopprenn i «Oslobakken», som den ble kalt. På denne tiden var naboplassen Guldsmiden et av de mest populære bevertningssteder i Østmarka.

Skihytta stod til årene etter krigen, antakelig like lenge som Guldsmiden – dvs. til 1951-52. Men da var det også slutt, for Elvåga var blitt drikkevannsmagasin i 1941. Oslo Skiklub eksisterte fremdeles i 1956, og er nevnt i fem-bindsverket «Norske Skiløpere – Bind Østlandet sør», som kom ut det året. Fremdeles ser vi de godt bevarte grunnmurstuftene inne i granskogen til venstre, etter at man har passert Høyås, på veien til Guldsmiden. Vi ser også murer etter en slags ter-

rasse på fjellskalken litt øst for der hytta stod.

I 1938-39 var det for øvrig planer om å reise et sportsskape på Høyås, men prosjektet strandet på grunn av krigen og drikkevannsforsyningen. Ny tomt ble stukket ut på høyden mellom Rundvann og Smalvann, hvor Østmarkkapellet ble innviet i 1957.

Skiklubben Freidig og Vågheim ved Nordre Skytten

På østsiden av Sør-Elvåga, ved vannet nedenfor den gamle plassen Nordre Skytten eller Skytten, lå også en skihytte - en stor og staselig to-etasjes tømmerhytte som het Vågheim. Den ble bygd i 1916 av skiklubben Freidig, og var følgelig femten år eldre enn skihytta ved Høyås. Nordre Skytten ble den gang betraktet som Østmarkas vakreste beliggende boplass, i sørskråningen mot Sør-Elvåga. Det var omtrent like stor trafikk av skiløpere her som på Guldsmiden, med et stim av folk på tunet vintersøndagene.

Freidig på Nordstrand ble stiftet så å si samtidig med Oslo Skiklub, i februar 1891. Klubben hadde en sosial profil og var åpen for alle (også de ubemidlede), og holdt renn for begge kjønn. Sin storhetstid hadde klubben fram til århundreskiftet. Den kjente skiløperen, hoppdommeren og administratoren Axel Huitfeldt spilte en viktig rolle – han hadde nylig flyttet til Nordstrand. I løpet av de seks første årene fikk Freidig 270 medlemmer av begge kjønn fra Nordstrand og Ljan, dvs. en femtedel av beboerne, og den var allerede fra starten en av de største skiklubbene i landet. Sin første hoppbakke anla de ved Leirskallen (hvor det nå er slålåmbakke), hvor de også leide hus.

Sør-Elvåga fra El Paso (Skytten-brua). Nordre Skytten ligger til venstre utenfor bildet.

Medlemmene ryddet løyper og gikk mye på ski i Østmarka, og i 1892 leide de seg inn på Guldsmeden. Dette var mange år før Skiforeningen startet sitt arbeide med løypenetet øst for byen. Til Guldsmeden gikk de hver lørdag ettermiddag i samlet flokk fra Nordstrand og Ljan, over Leirskallen og Nøkle-

vann. Søndagene ble brukt til skiturer og til skileik og hopping i bakkene rundt Guldsmeden. På hjemturen søndagskvelden brukte de tyrifakler. Etter fire år flyttet de fra Guldsmeden, da de fikk en leieavtale i 1896 med Thomas Heftye på Bremsrud ved Nøkle vann. (Heftye eide både Sarabråten og Bremsrud).

*Skihytta Vågheim ved Nordre Skytten i 1930-årene – sett mot vest.
Foto: Melby. Ulånt av Lise H.*

Til Bremsrud var det kortere vei, og husværet mindre spartansk enn på Guldsmiden.

Etter hvert overtok gutteklubben Grane på Nordstrand (stiftet i 1893) mye av konkurranseidretten, og Freidig ble en forening for turfolk og for jentene som ikke fikk konkurrere for Grane. De kalte seg da «Skiforeningen Freidig». Noen år senere, i 1919, slo Nordstrand Idrettsforening seg sammen med Freidig.

Vågheim på Skytten, også kalt Freidig-hytta, hadde god plass for overnatting og ble mye brukt av klubbens medlemmer de første årene. Løypenettet omkring Nøklevann, Skytten og Elvåga var et tur- og treningseldorado, da som nå, og trafikken av vanlige turgåere tok seg veldig opp i 1920-

og 1930-årene. Bratt opp fra N. Skytten gikk det en «skivei» over Skogbakkåsen til Deledalen og Halssjøen. Om man da ikke valgte løypa over Dammyr til Halssjøen eller opp Løkebrudalen fra Søndre Skytten.

I disse årene (1927 og 1934) ble et glimrende turkart over Østmarka utgitt av AS Akersbanene i målestokk 1:25.000, med både stier og skiløyper inntegnet. Kartet dekket terrenget sørover til Skjelbreia og Vangen, nordover til Lørenskog og østover til Seter-tjern i Badstudalen og de ubeferdete strøk ved Krokvannene i Losbyvassdraget..

På Skytten kunne man få kjøpt kaffe, melk og mineralvann i den gamle husmannsstua, som på så mange av de øvrige plassene i Østmarka. Også på Vågheim var det ser-

Tuftene av Oslo Skiklubs hytte mellom Høyås og Guldsmiden – sett mot sør.

vering om vinteren i årene før krigen, drevet av Skiforeningen. Vågheim var blitt solgt til Oslo Ynglingeforening/Gamlebyen KFUM i 1923 (kilde: Even Saugstads «Østmarka fra A til Å»). Men jeg har få opplysninger om bruken av hytta i disse årene.

I 1951 var det imidlertid slutt, alle hus på N. Skytten ble revet på grunn av drikkevan-
net, og Vågheims levetid ble bare 35 år. Da hadde hytta visstnok stått ubrukt og vært utsatt for hærverk den siste tiden. Tuftene

står fortsatt igjen nederst på den gjengrodd
vollen. Et artig bilde av både Skytten og
Vågheim er gjengitt i 1974-utgaven av Sigurd
Senjes bok om Østmarka (s.73).

*PS. Om noen av leserne har gamle bilder og
opplysninger om Oslo Skiklub og hytta ved
Høyås, og om Vågheim på Skytten, er jeg takk-
nemlig om de tar kontakt med meg på telefon
22 61 31 39.*

Kilder:

Jacob Vaage, «Norske Skiløpere – Bind Østlandet Sør». 1956.

*Jan Hoel, art. om «Freidig og Grane – klubbene før Nordstrand IF» i «Sør i Aker» 2001
(Søndre Aker historielags årbok).*

Finn E. Johannesen, Utsikt over Nordstrands historie. Utg. 2000.

Samtaler med Kolbjørn Jacobsen, Karl Raaholt og Johan Kristian Bø.

«Skijeger'n»

Bli med på ØSTMARKA OKs VINTER-TURORIENTERING!

**15 poster ligger lett tilgjengelig langs løypenettet i Østmarka i perioden
1.12.–01.04. Ved snømangel kan postene tas til fots.**

Deltakerpose, som inneholder kart med poster og klippekort,
koster kr 110,-

Ekstra deltakerkort kr 30,-. Hver post gir poeng, og du kan få merke
ved oppnådd krav. SKIJEGER'N arrangeres i år for 16. gang.

«Skijeger'n» kan kjøpes på følgende steder:

- Norli, Triaden Lørenskog Storsenter
- G-Sport, Strømmen Storsenter
- Ved henvendelse til Tore Ruud, Losbyvn. 81, 1475 Finstadjordet
tlf. 67 90 00 40 E-mail: t_ruud@c2i.net

Støtt Østmarkas Venner via Grasrotandelen

GRASROTANDELEN

ØSTMARKAS VENNER

Organisasjonsnummer: 871278202

32774871278202

Grasrotandelen er en ordning fra Norsk Tipping, hvor du som registrert spiller kan velge en forening som du ønsker å støtte. Det er hyggelig hvis du velger å støtte Østmarkas Venner. Ved å velge ØV får foreningen 5 % av innsatsen din fra Norsk Tipping. Bidraget går ikke ut over premien din.

Du kan gi ØV din grasrotandel på følgende måter:

- 1 Hos kommisjonær: ta med deg strekkoden (se ovenfor) og spillekortet ditt til din spillekiosk.
- 2 Via SMS: Send GRASROTANDELEN 871278202 til 2020 (tjenesten er gratis). Nummeret er ØVs organisasjonsnummer.
- 3 Via Internett: grasrotandelen.no eller norsk-tipping.no og foreta tilknytningen der.
- 4 Norsk Tipping Mobilspill.

HG

Aktuelle bøker om Marka og byen

– historisk lesestoff som julegave til deg selv eller andre du vil glede

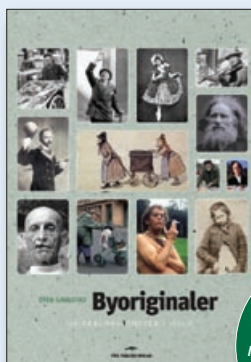

Hilsen fra Oslomarka. Oslomarka presentert gjennom 180 historiske postkort. Kuriøs og nyttig informasjon om gamle og nye markastuer og turmål. Kart. Før kr. 278,- **Nå kr. 98,-**

Sandbakken 50 år. Vi følger stedets historie fra husmannsplass, småbruk og til Oslomarka kommune åpnet serveringsdelen i 1959. En mengde gamle og nye bilder! **Kr. 98,-**

Nordstrand og Østensjø – før og nå. 160 sider historiske glimt fra vårt distrikt. Gunnar Pedersens spalte i Nordstrands Blad har igjen blitt samlet i bokform. **Kr. 298,-**

Byoriginaler i Oslo. Luse-Frantz, Snipp-Møller, El Jucan, advokat Hermansen og ni andre Oslo-personligheter er omtalt gjennom tekst og en mengde bilder. **Kr. 298,-**

Sykkelturer i Oslomarka. 13 turtorslag i Østmarka, Nordmarka og Lillomarka. **Kr. 148,-**

Bøkene bestilles på **www.frie-fugler.no** eller med kupongen nedenfor.
Bøkene selges også i lokale bokhandlere og på Sandbakken markastue.

..... eks. **Hilsen fra Oslomarka** kr. 98,- eks. **Nordstrand og Østensjø – før og nå** kr. 298,-
..... eks. **Sandbakken 50 år** kr. 98,- eks. **Byoriginaler i Oslo** kr. 298,- eks. **Sykkelturer i Oslomarka** kr. 148,-

Bestillinger over kr 550,- sendes uten portotillegg. Ellers kommer porto i tillegg.

Navn:

Adresse

Send bestillingen til:
Frie Fuglers Forlag,
Postboks 69 Bøler,
0620 Oslo.

(evt: bestilling@frie-fugler.no)
Bereg en ukes leveringstid.
Send ikke penger nå, faktura
vedlegges utsendelsen.

Returadresse: Østmarkas Venner, Postboks 37 Haugerud, 0616 Oslo

B

NORGE

P.P.

Varsel om årsmøte i Østmarkas Venner

I henhold til foreningens vedtekter skal det avholdes
årsmøte hvert år innen utgangen av mars måned.
Styret i Østmarkas Venner varsler herved medlemmene
om at årsmøtet avholdes

torsdag 25. mars 2010 kl. 19 på Skullerudstua

Forslag som ønskes behandlet på årsmøtet
må være sendt styret innen **15. januar 2010**

***Vi ønsker alle venner av Østmarka
en god jul og et godt nytt år!***

Bli medlem du også!

Du som vil støtte Østmarkas Venner, bli medlem! Skriv navn og adresse her, klipp ut
og send til: Østmarkas Venner, Postboks 37 Haugerud, 0616 Oslo

Navn:

Telefon:

Adresse:

Postnummer og -sted :

Fra og med 2010 er kontingenten kr 150 per år.
Borettslag, bedrifter og organisasjoner kr 300 per år.
Blankett vil bli tilsendt etter innmelding.

SLÅ RING
OM
ØSTMARKA

Eller meld deg inn via: **www.ostmarkasvenner.no**